СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 222. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 24. вересня, 1923. VOL. XXXI. No. 222. Jersey City, N. J., Monday, September 24, 1923. THREE CENTS

МАЙНЕРСЬКИЙ СТРАЙК ПРОТИ 12-ГОДИННОГО ДНЯ ПРАЦІ

ГЕЙЗЕЛТОН, Па., 21. вересня. — Коло дві тисячі робітників, занятих в копальнях вуглевих підприємств Лігай енд Вилкс-Баре Ковл Ко., покинуло роботу, щоби запротестувати проти задержання 12-годинного дня праці для декотрих категорий робітників.

Правильна робота після великого страйку все ще не приверена. Копальні в сій місцевости та в околиці добувають лишень яку половину вугля, добуваного перед страйком, хоча до роботи вернуло вже коло 90 процент страйкарів.

ПОЛАГОДЖУЮТЬ НЮЙОРСЬКИЙ ДРУКАРСЬКИЙ СТРАЙК

НЮ ЙОРК, 22. вересня. — Страйк нюйорських газетярських друкарів буде після всякої правдоподібности полагоджений нині.

Газетярські підприємці відбули вчора з директором міжнародної друкарської юнії ряд конференцій, на котрих установлено точки нового контракту, який підписано вечером. На основі сього контракту (умови) робітники дістануть 3 доляри підвишки на тиждень; се є майже одинока побіда страйкарів, бо робочий тиждень остане майже такий самий, як був перед страйком. Денні друкарі саме будуть мали працювати тільки годин в межах 12, кілько від них зажадають. Лишень нічні робітники будуть мати працювати півсема години.

Покінчивши непорозуміння з підприємцями, міжнародна друкарська юнія взялася сейчас до полагоджения свого непорозуміння з місцевою юнією. З огляду на те, що міжнародна центральна юнія стоїть на становищи, що страйк був викликаний безправно, себто без потвердження центральної юнії, центральна юнія розвязує місцеву юнію (відділ, „локал"), а її членам віддає членські карти центрального товариства. На місце розвязаного відділу буде заснований новий, а тимчасом члени робітників говорить та підписує умови центральна юнія.

БОРОТЬБА ЗА КУ-КЛАКС-КЛЕН В ОКЛАГОМІ

ОКЛАГОМА СИТІ, 21. вересня. — Надзвичайна сесія стейтової легіслятури, яку скликається самими членами для обжалования стейтового губернатора за надужиття власти, почнеться в на близчу середу.

Губернатор, видимо, не думає арештувати членів легіслятури, як він колись відгрожувався, але відгрожується, що зажадає на засіданню легіслятури усунення двох шерифів та стейтового прокуратора, які належуть до Ку-Клакс-Клена.

НАСЛІДКОМ ПРОГИБІЦІЇ?

ВАШІНГТОН, 21. вересня. — Урядовий розслід над алкоголіками по шпиталях цілих Злучених Держав виказує, що тепер є більше людий, затроених алкоголем, як було в передпрогибіційні часи.

ЛАГОДЯТЬСЯ ДО НОВИХ ПРЕЗИДІЯЛЬНИХ ВИБОРІВ

ВАШІНГТОН, 21. вересня. — Демократичний центральний комітет має відбути в Вашінгтоні спеціяльне засідание для встановлення часу й місця для відбуття партійної конференції, на якій має бути йменований кандидат партії при слідуючих президіяльних виборах.

СМЕРТЬ НА ГЛАДКІЙ ДОРОЗІ

НЮ ЙОРК, 22. вересня. — Наслідком незвичайно дивного випадку погиб тут Довген Филипс, 38-літний інжинер, будучий на федеральній службі.

Погиб він, йдучи вулицею, як на нього впав з будинку урівок зелізного гаимса. Йдучий попри нього другий пішоход лишень відніс тяжкі ушкодження тіла.

ТЯЖКЕ ПОЛОЖЕННЄ ЗЕЛІЗНИЧИХ РОБІТНИКІВ

ШИКАГО, 21. вересня. — Статистика зарібків зелізничих робітників, зладжена комісією для межистейтової торговлі, виказує справді низькі зарібки кількох категорий зелізничої служби.

Виходить зі сих розрахунків, що зарібки надзвичайних „генкових" робітників, секційних, тягарових та робітників, занятих при удержанню зелізничих торів та в шопах для льокомотив, не вистарчає на відповідний прожиток сімі.

ВЛАСТИТЕЛІ ВИНУВАТІ ЗА ВИПАДКИ В КОПАЛНЯХ

ВАШІНГТОН, 21. вересня. — Зі заяви федеральної Вуглевої Комісії виходить, що за випадки в копальнях мягкого вугля виноваті властителі, котрим жадоба гроша не дає заводити відповідних средств обезпеки.

На думку комісії, висловлену в рапорті, предложеним президентови Кулиджови, властителі копалень, занедбуючи средства осторожности, занедбують не лишень інтереси робітників, але й інтереси власні та інтереси покупців вугля.

ЩЕ ОДИН „БЕЗПРАВНИЙ" СТРАЙК В КАНАДІ

КАЛГАРІ, Канада, 21. вересня. — Дня 15. жовтня починається тут конгрес 18-го округа майнерської юнії, на котрому мають розглянути страйк майнерів в Драмгелерськім окрузі.

Начальний уряд юнії каже, що уряд не дав дозволу на страйк, бо він противиться контрактови межи юнією та підприємцями, га що через те він безправний. Страйкуючі знова робітники кажуть, що підприємці виступили проти контракту самі, переслідуючи всіх робітників, належачих до юнії.

Конвенція на те й скликується, щоби полагодити се непорозуміння межи округом та центральним урядом. На конвенцію приїзджає зі Злучених Держав голова майнерської юнії Джан Луис.

20 ЛІТ СТРАЙКУВАВ МОВЧАНКОЮ.

До стейтового суду в Спокейні, Вашінгтон, ввійшов позов о розвід якоїсь пані Неті Ф. Гемерлі, котра домагається розводу від свого мужа на основі жорстокости, яку він обявив в той спосіб, що не говорив до неї через 20 літ. Вони побралися в 1899. році та мали 10 дітий. Як каже позов Гемерлі розмовляв з женою лишень в случаях великої конечности, і то все за посередництвом дітий.

СПОСІБ НА НЕЩАСНІ ПОДРУЖА?

Нюйорський лікар др. Віліем Бейбридж виступив перед одним товариством лікарів в Філядельфії з відчитом, в якім старався доказати, що при помочи проби крови можна запобігти нещасним подружам. На його думку, коли заподілені мають кров такого самого роду, то вони потрафлять видержати всякі переходи та незгодини в подружім життю. Як в них кров інакша, то ні варта навіть пробувати.

ДІВЧИНА БАЧИЛА МЕРЦЯ.

Заосторозі (в Далматії) як читаємо в хорватському „Обзорі" помер недавно мужик Іван Косович, званий „Ліво". Все своє майно оставив Косовичь одній вдовиці, а рідні нічого. Кілька днів після його смерти, бачила Ката Кралевич, 17-літня дівчина, як якийсь чоловік вештався довкруги стайні і будинків у полонині, де вона пасла худобу. Дівчина почала здалека кричати до чоловіка, бо думала, що то якийсь абиточник. Одначе, коли той чоловік обернувся до неї, дівчина, на велике своє счудування побачила — „Ліва". Втекла на штиль гори й почала кликати помочі. Відтоді вона дуже часто бачить того „Ліва", або перед хатою або на підрі або стріне його на дорозі. Він отворив до ньої уста, начеб говорив, але голосу не чути, погрожує виразно рукою, коли дівчина закричить. Хоч дівчина не бачила „Ліва" на похороні, її опис його одяжі схожий зовсім з дійсністю. Лише не має шапки, а хустина, що нею була підвязана борода, перевязана на нозі. Коли лише біля дівчини падуть камінці або щось заворушиться в хаті, це бачать і инші присутні люде. Два лікарі заявили, що дівчина зовсім нормальна. Може бути, що вона знаменитий медіюм.

УКРАЇНІЗАЦІЯ В ОДЕСІ.

Збір „губісполкома" (губерського виконуючого (исполнительного) комітету) в Одесі постановив українізувати державний апарат в губернії протягом року.

Всі урядовці в губернії мають до року навчитись української мови.

Від 1-ого вересня, 1923. приймають до урядової служби в Одещині виключно лише такі особи, що знають українську мову.

КАТАЛЬОНІЯ.

Катальонія — це найбогатший край в Еспанії. Богатий він великими фабриками заліза, ткальнями, урожайними полями і підземними скарбами. Катальонці народ працьовитий і спритний. „Ти є Катальонець" — так кажеться в Еспанії до чоловіка, який є працьовитий і спритний. Катальонці не є Еспанцями — вони є окремим народом, що має свою мову і історію. Колись вони мали самостійну державу (Провансалія) але в 15. століттю Еспанія та Франція поділились цею державою і Катальонці пішли під Еспанське ярмо, а споріднені з ними Провансальці опинились під Французькою владою. Кількадесять літ тому взад Катальонці розпочали боротьбу з Еспанцями за автономію. Еспанці не дали її. Прийшла війна і Катальонці зажадали для себе окремої держави, бо лише в своїй державі будуть вони вільними і Еспанці не будуть здирати з них шкіру.

ШКІДЛИВИЙ ВПЛИВ ДИМУ.

Член англійського парляменту, сер Артур Голбрук, мав вельми цікавий відчит про шкоди, які великий дим і пара наносять будинкам і ростинности Льондона. Щойно тому 20 літ мусілося відновляти Уестминстерський собор, а сьогодні обор вже так значно ушкоджений, що знову треба його відновляти. Инакше собори грозить руїна. Одинокою причиною знищення собора є їдкий вплив коминового диму на каміння. Таксамо дим майже вбійчо шкідний для ростинности. Вплив диму дається запримічувати довкола Льондона на 150 кільометрів. Загалом взятим дим є причиною цього, що в цілій околиці Льондона не вдається ярина, отже й тому теж у Льондоні ярина дуже дорого. Тому теж дише менше вартне молоко продають у Льондоні. Учений проф. д-р Стокляса доказує неменше шкідний вплив диму для людей, звірят і ростин.

ЗБІР СЛИВОК У БОСНІ.

Цього року, по обчисленням, збір сливок у Босні виносить около 20 тисяч вагонів. Торговельна палата у Сараєві, обчислює для домашних потреб около 200 вагонів. около 500 вивезеться як сирий товар, 3000 вагонів ужиється для виробу повил, 8000 вагонів для сущення, а решту для виробу горівки — сливовиці.

ПОСТУП КОМУНІКАЦІЇ.

В 1692 р. переїздилося каритою 4 кільометри на годину; в 1786 р. за той час переїзджала почта 5 кільометрів, 1834 р. осягнено в тімже часі 9 км.; 1867 зелізницею 63 км., 1900 р. експрес Париж-Кале робив 90 км. на годину, а 1923 р. пасажирський аероплан Париж-Льондон переїхав простір поміж обома місцевостями протягом 2 годин.

ЧОГО НЕ МОЖНА НИЩИТИ?

В Царицинській губернії населення відмовилось від нищення миш та хавразів (сусликів) кажучи, що на випадок голоду можна ними буде годуватись як минулими роками.

ПЕРЕД НЕВРОЖАЄМ В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ.

По даним Центрального Статистичного Управління становище досівів в совітських державах на 15 липня по пятистепенній системі 5 — дуже добре, 4 — добре, 3 — задовольняюче, 2 — незадовольняюче, 1 — погано) уявлялось по окремих районах так: споживаючий район — 2, 7, продукучий район — 2, 8, Крим — 2, 5, Полудневий Схід — 2, 8, Кіргіський район — 2, 11, Сибір — 2, 4, Україна — 3, 2, загалом по совітських державах — 2, 8.

Офіціяльні повідомлення у совітських господарств виявляють загибіль озимини в багатьох с. госп. трестах, в тому числі в Петербурській, Новгородській, Володимирській і инших. З цілого ряду губерний вступають прохання про відложення стягання продовольчих позичок з огляду на незадовольняючий урожай. З Криму повідомляють, що на харчування населення не вистарчає трьох міліонів пудів. З Чувашської области до „Ізвестій" пишуть: „Становище дуже серйозне. Коли посуха буде далі, засіви загинуть остаточно. Людність сподівається голоду. бо вона не має жадних запасів.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ПРЕДКЛАДАЄ АЛІЯНТАМ 30 БІЛІОНІВ ЗОЛОТИХ МАРОК ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ

БЕРЛІН, 21. вересня. — Кабінет премієра Штреземана виготовив нову ноту до аліянтів, яку небаром перешле через комісію воєнних відшкодовань.

Німецьке правительство в ноті заявить, що годиться заплатити аліянтам 30 біліонів золотих марок, які мали би бути заморгечувані на німецькому промислі, торговлі і хліборобстві. В той спосіб Німеччина могла би сплачувати аліянтам річно пів біліона німецьких золотих марок.

Від Франції німецьке правительство домагається запоруки, що Франція випустить увязнених і прогнаних з Рурщини Німців.

ПРЕМІЄР БОЛДВИН ВЕРНУВСЯ З ПАРИЖА

ЛОНДОН, 21. вересня. — Нині вечером вернувся сюди британський премієр Стенлі Болдвин з Парижа, де відбув довшу конференцію з французьким премієром Пуанкаре.

Він не хотів говорити про свою конференцію, але в поінформованих кругах кажуть, що він дійшов до порозуміння лише у меньших спірних питаннях, але на ділі спірне питанне щодо розвязки німецкого „воєнного відшкодовання" осталось і надалі нерозвязане.

РІВЕРА І АЛФОНСО

ПАРИЖ, 21. вересня. — З Мадриду, столиці Еспанії повідомляють, що військовий диктатор Еспанії Прімо Рівера предложив був ультимат еспанському королеви Алфонсови, щоби або приняв його волю або уступив з престола.

Король приняв волю Рівери й остався на престолі.

1,000,000,000,000,000

БЕРЛІН, 21. вересня. — Німеччина вже має більше як квадріліон паперових марок. В останньому тижні надруковано пів квадріліона.

Золотий засіб німецького державного банку зменшився на половину. Торік було біліон золотих марок; тепер вже лише пів біліона.

Ціни продуктів в Німеччині від початку війни підскочили 14 міліонів разів. Тепер бохонець хліба, що коштував марку, коштує 14,000,000 марок.

МАЛІ НАРОДИ ОБЗИВАЮТЬСЯ В ЛІЗІ НАРОДІВ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 21. вересня. — На зборі Ліги Народів промовляли нині представники Швайцарії, Голяндії, Норвегії і Данії у справі вирішення італійсько-грецького спору.

Вони були обурені виступом італійського премієра Муссоліні, але всі згоднаєсь на те, що сю справу віддано до вирішення Постійному Судови Міжнародньої Справедливости в Газі.

Делегат Норвегії, др. Фрідтйоф Нансен у своїй промові звернув також увагу на потребу полагодження питання про німецькі „воєнні відшкодовання". Він заявив, що коли ся справа не буде скоро вирішена, то Европі грозить руїна.

ІТАЛІЯ ОПОРОЖНЮЄ ГРЕЦЬКИЙ ОСТРОВ КОРФУ

АТЕНИ, столиця Греції, 21. вересня. — Італійці зачали нині опускати грецький остров Корфу, хотяй аліянтська „конференція амбасадорів" назначила на опорожнення Корфу день 27-ого с. м.

ЗМОВА КОМУНІСТІВ ПРОТИ ФАШИСТІВ

МЕДІОЛЯН, Італія, 21. вересня. — Поліція викрила тут змову комуністів проти фашістів.

ТУТАНХАМЕН

ЛОНДОН, 21. вересня. — Тутешній дневник Таймс повідомляє, що старинний гріб єгипетського фараона (короля) Тутанхамена буде наново відчинений в падолисті с. р.

НАКАЗ ГІНДЕНБУРГА НІМЦЯМ В БАВАРІЇ

МІНХЕН, Баварія, 20. вересня. — Полевий маршал фон Гінденбург, прощаючися з генералом Людендорффом і кількома баварськими лідерами, сказав так: „Не відлучуйтесь від держави, навіть хвилево, але збережіть правдиву пруську віру".

АМЕРИКА ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ РУМУНСЬКОГО ЦИГАНСТВА

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 20. вересня. — Правительство Злучених Держав внесло нині через тутешнє своє посольство формальний протест до румунського правительства проти постанов в новому румунському законі, по яким Румуни мають право відложити сплату довгів американським фірмам.

МАДЯРСЬКИЙ ПОЛІТИК ПРИЇЗДИТЬ ДО АМЕРИКИ

БУДАПЕШТ, столиця Мадярщини, 20. вересня. — Бувший угорський премієр граф Алберт Аппоні виїхав учера до Парижа. Відтам він вибирається до Злучених Держав, де хоче мати ряд лекцій по ріжних містах.

Першу лекцію мати-ме в Нюйорському університеті.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ФІНАНСОВА СИЛА.

В місяцю серпни с. р. Український Народний Союз виплатив вдовам та сиротам по своїх членах 11,050 долярів.

Се виплата за один лишень місяць. Старшим членам Українського Народного Союза, що стоять в Організації понад 20 літ, тямляться ще певно добре часи, коли вона мала всего майна тілки, кільки вона тепер видає на посмертні в один місяць.

Проти тих виплат стоїть в гарнім відношенню місячний приріст маєтку Українського Народного Союза. В місяци серпни члени вплатили на посмертний фонд 14,821 долярів 36 центів. Проценту в тому місяци прибуло 1,200 долярів. Разом фонд посмертний зріс на 16,021 долярів 36 центів.

В той спосіб зростає каса Українського Народного Союза з місяця на місяць, хоча кождого місяця виплачується грубі тисячі родинам умираючих членів. В тім зрості богатства нашої Організації є запорука для нас членів та членкинь, що Організація сповнить і супроти нас свій обовязок, який вона піднala тоді, як ми до неї приступили.

Богацтво Українського Народного Союза є висловом двостороннього відношення межи членами та Організацією. Члени піддержують Організацію, щоби Організація могла піддержувати членів. Чим краще члени розуміють сей обосторонний інтерес, тим краще для Організації, себто для них самих.

СЛІДАМИ ЦАРИЦІ.

Нічого в світі большевицькі провідники так не бажають як добитися признання свого уряду Злученими Державами. Ціла кампанія, хитро обдумана та ще хитрійше переведена, зміряє до того, щоби заманути Вуйка Сема на хоч годинку політичних концахтів з жебрацькою Москвою.

І так ту хитрість свою Москалі строїли, що аж в сакраментах пересадили. Вже цілий світ про нічого не пише лише про американських гостий в Росії. Як видно, не здурять Москалі світа капервасом. Кореспондент одної американської газети так пише з Европи:

„Катерина Велика давно попередила американських сенаторів Леда й Кінга на дорозі московських дураків, коли вона висловила своє бажанє бачити свої нові добутки, Південну Росію (т. е. Україну). Князь Потьомкін, її премієр, котрий закрав всі фонди, призначені Катериною на розвій Південної Росії, взяв царицю в довшу дорогу по краю, показуючи її взірцеві села та щасливе співаюче населення. Як цариця по дорозі спочивала в замках, Потьомкін переносив села так, що вона бачила всюди сцени радости й добробуту."

Часописний кореспондент забув підчеркнути, що селяни, котрих цариця стрічала в українських селах, були салдати, навчені добре своїх роль, знаючі, що відповідати на царицині запити.

Історія повтаряється на наших очах. Лишень на місци цариці виступають акторами американські сенатори, висланники новочасного царя, капіталу; на місци салдатів Потьомкіна щебечуть завчені ролі большевицькі агенти; а місто Патьомкіна — новочасні рабівники України, большевицьке чиновництво Леніна й Троцького.

Історія певне не скінчить своєї комедії візитою Катерини, але й теперішним Патьомкінам заграє такий самий акт, який вона вже заграла минувшим.

І В ПОЛЬЩІ ФАШИСТИ.

Польща все була малпою других народів. Вона вміє наслідувати других, але як малпа — без розбору і розуму.

Тепер зачала наслідувати рух фашистів в Італії.

І вже і Польща має своїх фашистів. Там се орден фашистів, якого кличем „Буг і ойчизна", а який має метою боротись проти Українців, Білорусинів, Жидів, Німців і соціялістів під Польщею.

Українські і білоруські землі залиті відділами молодих польських фашистів, котрі собі обіцяють ті землі перетворити на польські.

Найблизшою задачею польських фашистів є політичний переворот в Польщі, який віддав би владу в Польщі в руки вшехпольаків і шляхти, які можеб навіть і „круля" ще собі вибрали по старопольському звичаю.

Чи не наївне все те виглядає?

Ані польська армія ані польські фашисти не вратують польської ІМПЕРІЇ; не вратують Польщі на землях чужих, напалених військовою силою вчасі хвилевого обезсилення України і Білоруси.

Що поможуть фашисти, коли в середині економічно Польща вмирає, а в сусідстві виростає в силу обрабована нею Україна і Білорусь!

Ясна річ, що до розрахунку прийде, а коли вже Польща спорожнавіє як се було в 1772 році, то також ясна річ, як сей розрахунок виглядить.

Але се ясна річ лише людям зі здоровим розумом, а не Полякам.

Ім треба фашистів і „круля" бодай перед смертю, так як іноді вмираючій старій бабі ще перед смертю захочеться танцювати.

ЛИСТИ З ПІДКАРПАТТЯ.

II.

Ужгород. Столиця Підкарпатської України або Руси, як тут люблять звати сю нещасну, забуту Богом і людьми, країну, жахаючись, мов дідька рогатого, того спільного для всього українського народу названия — **Україна**. Коли ви вийдете з ногтягу на перон стації Ужгород, то враження столиці не дістанете вже через те, що вигляд стації аж надто звичайний, провінціальний, містечковий, з традиційними жидівськими фіякрами на підізді до двірця і з звичайним у провінції галасом і спереченням за ціну фіякра: жид зачне від 20-30 кор., а везе за 5-10. Від самого двірця ідете в густих хмарах жовтого пороху, а віхавши в місто і прислухавшись до гомону на вулицях, починаєте сумніватись, що се Ужгород — столиця Русинів, бо чуєте тільки мадярську мову. І тільки візник, переконавшися здивовано, що ви не розумієте по мадярському, зневажливо переходить на чеську, а потім і на „руську" мову.

І згадується мимохіть загальна доля всіх українських міст від Кубані до Попраду, нещасна безязика доля... Ех-ех! велитню Іване! сорокаміліоновою масою мітно осівся ти від Кавказу по Татри, глибоко вгородив свого могутнього плуга в кождий куток безмежного простору, полив його трудовим потом і благородною лицарською кровю, оспівав найкращими в усім світі піснями, але, заглиблений у чорноземлю, не здолав зберегти свого первоцвіту, своїх міст красних від тієї хороби, від тої нужді шкідливої — кацапа, жида, ляха, мадяра! Віками розідає вона твоє тіло чесне, смокче твою чисту селянську кріваво і тим живе, зневажаючи тебе, свого добродія, та ще й глузуючи з тебе. Ну, та вже недалекий той час розплати: вражою кровю ти вже почав окропити рідну землицю там, на далекій Україні, — покропиш і тут... Недалеко той час, коли й „подкарпатскіе русини оставят глубокий сон" національного небуття: заговорить не тільки Дніпро, а й підкарпатські гори! Мадяри ще не забули своїх рабів!...

Ужгород. Коли-б треба було навести з усесвітньої історії приклад тієї ріжноплеменности та ріжномовности, що панує в столиці Підкарпаття, то найяскравішим прикладом було-б переміщання язиків підчас будування Вавилонської вежі. Які мови тільки не почуєш тут. Переважає мадярська, за нею йде чеська (війско й урядництво), далі українська (таборове стрілецтво, українська — галицька й „руська" інтелігенція та Русини на торгу), потім словацька (теж на торгу — селяни з деяких поблизких словацьких сіл, а також частина мійського населення); чути часом німецьку, московську, навіть румунську мову. Отже не дивина, що в одній з трафік беаногий інвалід-Русин розмовляє на шістьох мовах, а в інших — бодай на трох (мадярській, чеській, українській).

Часописи тут видається щось більш як двайцять, мовами мадярською, чеською, московською, а найбільш... не знаю, якою. Автохтони кажуть, що „руською", себто українською, але ближче ознайомлення з часописами показує, що се щось таке, на чому не розмавляє ніхто, навіть ті, що пишуть сією чудернацькою „мовою". Якийсь жаргон церковно-славянсько-чесько-московсько-мадярсько-український. Істино — продукт вавилонського стовпотворіння. А коли ще додати знаменитий правопис з отими **о, ô, ы** і **ѣ**, замісць **і, и, і** та **ї**, **і є**, часто замісць **є**, правопис, нещодавно „упорядкований" тутешнім новітнім Кулішем з Галичини, п. Панькевичем, — то при читанню у вас починає з десятого вже рядка в голові макітритись, а з язика зриваються не зовсім делікатні епітети на адресу тутешньої інтелігенції, що не хотіла й не спромоглась досі виборсти права на загально-українську фонетику.

Ось, напр., зразок стилю одного з тутешніх „відомих" „писателів" й його замітки— „Дачто о глубинѣ морей":

„Чтобы с'ме мильныя понятія, что до того дѣла выбросили из общаго знанія, думаеме, не буде излишно о том пару рядов написати...

А интересантное, же вода моря при берегах пористых движеся из направленія горизонтального и на 100 метров к поверхности берегов. Ту тогда поверхность воды е коса а не горизонтальна. Причиною того явленія е сила притяженія землѣ, котра сильно тягне воду к себѣ. („Русинъ", 12. VII. 1923).

Цікаво, що газета, насміхавшись на таку революцію, як викинення **ъ** в тексті, не зважилась зробити се у власнім титулі. Інші часописи також ніяк не можуть розлучитися з сією знаменитою оздобою, як і з багатьома іншими.

Так пишуть тутешні письменники, і се ще уривок з популярної статті. Можна уявити собі тую їхню наукову мову! Треба додати, що, напр., сей самий „писатель" зовсім не зле розмовляє по українському і прекрасно по мадярському. І всі вони так, починаючи з місцевого „стовпа і утвердження істини", о. А. Волошина; колиж починають писати ніби популярні книжки або статті до газет, то наче навмисне перекручують мову, щоб народ нічого не зрозумів. Правда, не один з підкарпатських, особливо старих, попів і інтелігентів саме сього принципу й додержує: чим менше народ знати-ме, тим ліпше.

Як приклад, можна навести старого пан отця Бачинського з Ясені. На пропозицію одного з українських лікарів, п. А. Гончаренка, прочитати кілька популярних лекцій для селян-Гуцулів, між якими поширена погана хороба, і на прохання його оповістити про ті лекції з церковної катедри, о. Бачинський заявив, що сього не хоче робити, бо всі оті лекції — річ цілком зайва, що народові далеко ліпше жити, коли він нічого не знає. Отже кілька таких характеристичних прикладів відношення тутешнього попівства та інтелігенції до простого народу цілком висвітлюють, чому саме сей чудовий, багатий край і досі в дикім, первіснім стані, а талановитий, сильний, прекрасний народ нидіє в темноті трохи не в самім центрі Европи. Паства без пастирів, а з наємниками, добре плаченими колись Мадярами за мадяризацію, а тепер ще й досі зажуреними за прекрасним загубленим мадярським Едемом.

Минулись чудові дні мадярського Аранжуеца. Демократична Чехословаччина не знає пана і хлопа, а знає людину і вимагає праці для народу, завзятої, упертої праці, а не паразитарного істнування на тілі затурканої, стероризованої, задуреної Мадярами маси. Се завдання стало перед тутешньою інтелігенцією у ввесь свій зріст.

Турист.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У СТАРОМУ КРАЮ.

(Кореспонденція зі Львова).

XIII.

Товариство Наукових викладів ім. Петра Могили (Львів ул. Чарнецького ч. 24.) Основане 1909. р. Займається ширенням наукових знань при помочі викладів серед міського населення. Уладжує виклади у Львові і на провінції. Найбільше викладів на ріжні українські теми. Товариство має свої філії по галицьких містах, як Перемишль, Самбір, Рогатин, Стрий, Станиславів, Золочів, Тернопіль.

Державних гімназій у Львові всего на всего одна (Академічна) з філією і **міська 7-кл. народня** школа ім. М. Шашкевича.

Державний учительський коедукаційний семінар (упр. о. Юл. Дзерович) вул. Набеляка 67 (ріг вул. Ісаковича). З 1924 роком звиває польська львівська шкільна кураторія І. рік мужеських відділів, а оставляє лише відділ дівочий. (— Тому Українці основують у **Винниках** з 1924. р. приватну коедукаційну учительську семінарію).

Міська 7-класова мішана народня школа ім. Мар. Шашкевича (вул. Скарбківська ч. 26).

XIV.

БУРСИ І ІНТЕРНАТИ.

Бурса УПТ. ім. Кардинала Сильв. Сембратовича для хлопців середних шкіл (вул. Хшановської ч 9)

Бурса ім Йосифата Кунцевича для хлопців (вул. П. Скарги ч. 4.) („Дяківська Бурса")

Інтернат для дівчат середних і висших шкіл (вул. Зиблікевича ч. 30) у С. С. Василіянок.

Українська промислово-ремісича бурса (вул. Ходоровського ч. 3.)

ДУМКИ

Зійшла раз бесіда на те, чи на місяці є золото, чи нема. На це оден смікун відповів: — Цілком певне, що нема! Якби там було золото, то Англія вже давно була би прилучила місяць до своїх кольоній. Таксамо певне, що колиб у Росії було хоч щось вартного для торговлі, Англія не перепустила би нагоди.

*

Большевики страх злющі на Англію. Вони хотілиб дістати англійський товар за масні слова обіцянок. Але хитрий Джан Бул волить піне „кеш" або суже збіже ніж усю масть у словах.

*

Поїхали Американці подивитися „своїми очима" на російські та українські „порядки". На „свої очи" будуть бачити тільки те, що московський уряд схоче їм показати.

*

З готелю до готелю, з одної гостини на другу, з комісарського авта у комісарське село, декілька побачень з Троцьким і другими високими комісарами, — а відтак ціла копиця „автентичних" звітів по американських часописах.

Невже американська суспільність прийме за правду ті наївні справоздання добродушних людий?!

*

Як орієнтуються ті добряги хочби в українськім питанню Польщі?! Буде пізнати по сьому у кого інформувались.

*

Ладження і посилання безсильних протестів нагадує мені рев худоби, яку ведуть на заріз. Колиб у волів був розум, то вони ревіли би, а обернулись би рогами проти своїх різунів.

*

Організація селянських мас це найважніща справа на всій Україні. Вона переведеться тільки тими людьми, які зв'яжуть в нерозривну звязь себе із долею українських сіл.

*

Не накидати „свої" програми селам, а дослухуватись і збирати усе, що є виразом бажань і сподівань села.

*

Добра програма, яка виложить просто і ясно, яка має бути правда в майбутній українській державі, а саме, що вона дасть силу і „слушний час" передівсім селянам, перелетить як вітер і запалить пожаром патріотизму усю Україну.

*

Хліборob добре знає, що вороги і чужі не принесуть йому гаразду. Він вже й зневірився у всіляких досішних провідниках. Він повірить тільки тої, коли йому скажуть не тільки слухати, але й приступить до влади. Своїх „сіраків" він хоче мати не тільки на споді, але й на верхах.

Чуй-Дух.

ГЕЙ ДО ШКОЛИ!

Вже не бе перепеличка,
Бо нема вже що полоти,
В чистім полі стерні голі,
З поля жито тай пшеничка
Молотити тай молоти
Наготовлені в стодолі.

В чистім полі стерні голі,
Зникли маки і блавати,
Пусто, глухо доокола—
Гриці, Данки, Гандзі, Олі,
Чи як всіх вас, діти, звати,
Геть забави — кличе школа!

Вже дзвіночок чути в школі,
Тож книжки, зшитки у руки,
Жваво в школу, в школу, діти,
Гриці, Данки, Гандзі, Олі, —
До науки, до науки,
України любі цвіти!

Я. Вільшенко.

МІЛІЯРДОВИЙ ЕКСПОРТ ЮГОСЛАВІЇ.

Звіти жнив у Югославії подають живо пшениці на 170.000 вагонів. З цієї скількости мається приначити 30.000 вагонів на вивіз. Управа фінансів сподіється одержати з цього пропливу валют у вартости 900 міліонів динарів. Крім цього мається вивезти около 30.000 вагонів сливок, вартости 175 міліонів динарів. Сподіються, що цей приплив валют піднесе вартість курсу курсу динара, а буджет на слідуючий рік буде активний.

ЗАМІСЦЬ 25 ТИСЯЧ ШКІЛ—ЛИШЕ ОДНА!

— АБО ЯК ПОЛЬЩА ДБАЄ ПРО ПРОСВІТУ?

Львівський польський дневник „Газета поранна" з 31-го серпня с. р. доносить у телеграмі з Варшави:

„В звязи з ухваленим свого часу рішенем сойму, міністерство просвіти задумувало з початком 1923. року приступити до будови 25 ТИСЯЧ НАРОДНИХ ШКІЛ У ПОЛЬЩІ. Одначе по викінченню проекту виявилось, що ізза матеріяльних (?) причин можна буде розпочати будову лише 100 шкіл. Та у висліді і цього числа шкільних будинків не вдалося довести до кінця, так що ВИКІНЧЕНО ЛИШЕ ОДНУ ШКОЛУ".

Або, іншими словами: „польська дбайливість про культуру виявила велике „пшик". Не було гроший на школи (хоч нарід платить страшні податки), але найшлись на війско, кріси і гармати та на тюрми! Новочасна признака культури!

ПОЛЯКАМ ЗАХОЧУЄТЬСЯ ЗНОВУ ВИІМКОВОГО СТАНУ ДЛЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Польські часописі розписуються, що в Східній Галичині множаться познаки заворушень. Завзивають правительство, щоби в такому разі проголосило в Східній Галичині виімковий стан і наглі суди.

Як видно, се одинокий спосіб, яким Польща може правити. Але хто мечем воює, від меча гине. І навіть Польща довго на багнетах не всидить.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

В обороні єдности і цілости.

(З львівського двотижневика „Заграва").

Недавно показалась накладом Укр. Слова в Берліні невелика книжечка Др. Степана Рудницького п. з. „Огляд національної території України". Появу її „Заграва" не може поминути мовчки. Автор її великий заслужений географ, европейської міри учений і великий наш громадянин. В своїй першій географії України Рудницький відкрив перед нашими очима нашу територію національну в правдивих її межах, — а цю треба взяти йому за велику заслугу, бо ми в своїй рабській психольогії свідомо себе скорочували і обдінювали, гейби боялись власної величі. Другою великою заслугою автора, є видання великої географії України в німецькій мові (Ukraina. Land u. Volk). Книжка ця зробила для пропаганди спевністю сто раз більше чим ціла наша офіціяльна, нотна і декляративна більше „великих" і „малих" посольств і урядів.

В згаданій книжечці автор бере на себе тяжкий обовязок ((ввиду браку правдивих статистик) наукової оборони цілости нашої національної території і українськости наших окраїн, зазначуючи з жалем, що політичної обороні цілости наших земель наші уряди не переводили і не перевели. Підіймаючись наукової оборони землі, автор руководиться лишень правдою і фактичним станом на місцях, його метода не має нічого спільного із ославленою статистичною методою п. Прушинського із „Слова Польського", де (прим. з дня 19. VII. 23) для зменшення враження чисто нашої території, зачисляється в статистичні міркування цілі майже вже польські вовідства. Не будучи сліпим і тупим, а дешевим „научним імперіялістом", автор неуступчиво і кріпко боронить кождої пяди, кождого загону нашої території, для нього не має ніяких „паршивих" і непаршивих клаптиків, є лишень оця недоторкана, свята, неподільна і непродажна земля; основа найбутнього державного тіла. В цій ролі постать Рудницького до нашого розуміння націоналізму дорога, це постать учителя нації, важна для наростаючого панукраїнського руху.

Передовсім величезне виховуюче значіння має його розуміння цілости території України. Рудницький перший вивдвигнув проблем цілости території, у него Україна не вяжеться як у богатьох наших учених (Фещенко-Чопівський) з якимсь кусником чи обривком цілости, якоюсь „Дніпрянщиною" чи „Дністрянщиною". Це думання категоріями цілости мусить бути засвоєне не лишень через провідників, але й через цілий народ, через його низи.

Другою важною чертою праці Рудницького є оборона наших окраїн в імя цілости. Живучи близько цих окраїн бачимо не лишень вагу цеї проблеми але і її грозу.

Всі окраїни західні, як східні, полудневі і північні в межах Рудницького є українські і такими мусять остати. Во розклад суто національної території через активність наступаючого ворога зачинається від окраїн а кінчиться маревом диспори, в якій затрачується сяйво будучности для нації. Мусимо все і всюди тямити, що туга до самостійности нації і всякі сюди спрямовані рухи дістають свою силу і розгін допрева в звязку з територією. Це розуміє Рудницький і тому кождий читач доспіває собі сам кінцевий акорд його міркувань, словами Лепкого:

Наших піль,
Наших нив
Не дать, не дать.

Кождий мусить прийти до простого аксіому нашої політики, що про самостійність неможливо говорити при втраті наших окраїн, окраїн, які одинокі мають такі засоби економічного життя як нафта, дерево, вугіль і доступ до моря. Але окраїни не лишень мусять бути частиною цілости, вони мусять бути обезпечені.

І тут автор сказав дуже важне слово: „Ми, Українці, поставили своїм кличем самостійну українську державність в етнографічних межах. Зріклися ми історично політичних границь, які прим. для польської державної ідеї є всім, для чеської значним атутом, для румунської чи південно-славянської немаловажною справою. Бояліся ми, наче вогню, виступати з територіяльними домаганнями в імя економічних, чи політичних і стратегічних інтересів, щоби лишень не попасти в підозріння „імперіялізму".

Книжечка Рудницького є жерелом здорового національного світогляду, не зідженого бактеріями всяких „міроспасательних" інтернаціоналістичних доктрин, не спаралізованого і не розслабленого міражем всяких орієнтацій.

Напийтеся його води! Прочитайте книжку!

Ю. П.

З ДІЯЛЬНОСТИ „ТОВАРИСТВА ПОМОЧІ ПИСМЕННИКАМ"

На руки Товариства вплинули слідуючі жертви: З громади Украіна, Норт Дакота, $8.95; Чуй Дух $3.00; Володимир Богодайкевич $2.00. — Разом $13.95.

Товариство складає всім жертводавцям щире українське спасибіг.

Зокрема Товариство складає подяку трoм Добродійкам з України, Н. Д.: Юлії Кордуновій, Докії Олійник та Анні Лобуш. Ці три зібрали між добрими людьми жертву в сумі $8.95. Честь Вам, що не забуваєте про свою культуру. Дав би Бог, щоби всі наші Українки пішли Вашими слідами.

Дальші жертви проситься слати на адресу:

TOVARYSTVO POMOCHI PISMENNYKAM
831 Lamberton St., Trenton, N. J.

Єфрем Самборський.

СПОМИНИ З ВІЙНИ.

(В четверту річницю смерти отамана Альфонса Ляера).

Північно-східна бриґада — або як еї називали — бриґада отамана Ляера, що була вислана в квітні 1919. року для ставлення опору большевицькій навалі, яка зближалася зі сходу до границь Галичини, видержала своє становище аж до кінця мая. Вдержати цю велику позицію, де фронт розтягався приблизно на 30 кільометрів, не так було легко. І це треба завдячувати енергії отамана Ляера, та геройству стрілецтва, що вдержалося на своїм становищі під постійним обстрілом большевицької артилерії, та відбивало безперериві приступи большевиків.

Безпосередно по другій стороні Збруча підноситься легко подільська височина, вкрита гребенем лісистих горбів, що представляли знамените прикриття для большевицької артилерії, яка день і ніч засипувала огненними галушками місточко Підволочиська, та пограничні села, в яких окопалися галицькі частини. Желізний міст на Збручі, одинокий перехід через ріку оставсь цілим весь час боїв бо і одна і друга сторона щадила його дляевентуального переходу. Час від часу переїзджали через нього панцирні поїзди — так галицькі, як і большевицькі, щоби почастувати противника скорострільним огнем з віддалі кількох сот кроків, а відтак знова скритися спішно по другій стороні Збруча.

З часом те життя війшло так в норму, що нам видавалося дивним, коли стрілянина втихала на кілька хвилин. Однак по кождім такім перестанку, починали большевики огонь із здвоєною силою, щоби відтак після артилерійської підготовки кинутися в наступ через ріку. Нараз підносилося з противлежних окопів кілька сот голов і з криком кидалися одні через ріку, другі на міст. Та тут знова галицькі скорострільні, що вижидали мовчки гостей, розвивали нагло пекольний огонь в суправоді трох батерій артилерії і большевики втікали розпорошені, лишаючи на полю половину смільчаків.

Після приступу втихала стрілянина, а в воздусі проносилися переразливі стони ранених..

Бої продовжались день за днем, однак мимо всеї заїлости не могли большевики осягнути жадних успіхів. Все те треба завдячити невтомній енергії і посвяті отамана Ляера.

Кажу посвяті, бо тільки так треба назвати щиру відданість справі чужої нам по національности людини, що на жертвеннику свободи українського народу, зложила життя. Отаман Ляер походив з німецької, урядничої родини. В молодім віці вступив до військової служби і по скінченню офіцерської школи служив в галицьких полках, бувшої австрійської армії. З 95. чортківським полком перебув світову війну і революція застала его в запаснім коши того полку в Станиславові. За час своеї служби в чортківськім полку, що був майже чисто український ділючи з ним щастя і нещастя підчас світової війни, він так зжився з українською душею і так перенявся еї стремліннями, що зараз після революції, в перших днях українсько-польської війни зголосився в ряди українських військ, щоби помочи своїм стрільцям виборити свободу, та скинути зненавиджене польське ярмо.

Після з'організовання північно-східної бриґади, відійшов з нею от. Ляер в квітні 1919, на східний фронт, щоби здержати в розгоні большевицьку наваду.

Май зближався до кінця. Дотеперішне життя на нашім фронті змінилося до непізнання. Затих дотеперішній арматний концерт і встановилася тиша, переривана від часу до часу серіями скорострілів. Однак ця тиша більше томила душу, чим найзавзятійша борба. Це була тиша перед бурею.

З західного, проти-польського фронту почали надходити чим раз більше занепокоюючі вісти, які передавалися з уст, та незмірно тривожили стрілецтво. З початку старалася команда успокоїти стрільців, однак вже по кількох днях стало явним, що запас боевих припасів вичерпався і цілий західний фронт подався до відступу. Момент був розпучливий. Позбавлена всякої надії на яку небудь поміч, зближалася Галицька Армія до славного „чотирокутника смерти", між Дністром, Збручем, та Стрипою...

В ночи з 1. на 2. червня 1919, одержала наша бриґада приказ до бистрого відступу на полудне, щоби вистарчило часу злучитися з головними силами, які стягалися на лінії Гусятин — Чортків — Бучач. Поляки підходили на схід до наших дотеперішних позицій так, що в день відвороту лишилась нам вільною це вузка смуга понад Збруч і треба було відступати спішним темпом, щоби уникнути небезпеки замкнення відвороту.

Заледви почало свитати на слідуючий день, як ціла бриґада в боевім порядку оставила дотеперішні становища і пішла в сторону Ожіхівця. Кождої хвилини можна було сподіватися нападу, чи то з большевицької, чи з польської сторони.

Перед самим відходом пояснили старшини стрілцям, що нам треба за всяку ціну пробитися на полудне, до головної армії, бо в противнім случаю лишалася нам ганебна здача одному, або другому противникови.

І стрілці зрозуміли, що краще згинути з крісом в руці, чим віддатися на ласку зненавиджених наїздників. Та тут скоїлось диво, якого тоді ніхто не міг зрозуміти. Дорога, що веде з Підволочиськ до Оріхівця, проходить понад досить високий берег Збруча так, що большевицька лінія мусіла бачити весь похід, що з артилерією і обозами посувався їй перед носом. Приготовані на напад, бачили ми, як здовж окопів понад Збруч чванували кінно большевицькі вістові, однак не впав ні оден стріл.

Доперва пізнійше довідалися ми, що зараз після нашого відходу заняли наші підволочисьні становища наддніпрянські частини, виперті з західного фронту. Приведені до крайности, вдарили вони з такою силою по правім крилі большевицького фронту в Підволочиськах, що послідні мусіли як найскорше втікати, щоби уникнути повної заглади. Знова ліве їхне крило, яке чуло сильну канонаду в околици Підволочиськ, та побачило зранку велику піхотну частину, що так сміло, без прикриття насуваеться перед его очима, не могло пояснити собі ситуації і завдяки бистрій орієнтації большевицьких командантів, відійшли ми спокійно на полудне.

Вже підходячи до села Крание, чути було арматну пальбу в стороні Скалата і Грималова, а стежі вислані в ту сторону донесли, що ворог зближаеться до тих місточок. Відступаючі бриґади подалися клином на полудне, лишаючи за собою задні сторожі, кавалерійські відділи, які прикривали відворот, та входили що хвиля в перестрілку із наступаючими розвідчими відділами Поляків.

Щоби з'орієнтуватися точно в положенню на заході, передае от. Ляер команду бриґади курінному Кондрацькому, а сам їде автом із своїм ад'ютантом до Грималова, надіючися застати там ще галицькі частини.

В тій хвилі не думав Ляер, що вже більше не побачити єму своеї бриґади, що не доведеться йому зложити своеї сивої голови разом із стрілецькими кістьми, як він цього бажав.

Про дальшу его судьбу довідалися ми від вернувшого ад'ютанта.

В'їхавши до Грималова від сторони с. Вікна, почув Ляер крісову стрілянину на вулицях місточка. Ад'ютантови казав задержати авто і чекати, а він тимчасом загляне сам, що в місточку діється. Дійставшися на дорогу, що входить до Громалова з північного заходу, побачив Ляер, як наші козаки — позлізавши з коней відстрілювалися на ході від наступаючої польської, піхотної частини, що ввійшла в місточко. Оставатися тут довше не було цілі, тому Ляер завернув в сторону авта. Однак в тім моменті виїхало з бічної вулиці около 30 польських кавалеристів і повним чвалом пустилися дорогою до міста. Частина їх, замітивши в бічній вулиці автомобіль — дала кілька стрілів до него, а між тим Ляер схоронився між домами. Чекати дальше не було можливо і автомобіль пігнав бистро назад...

Між тим йшла переорґанізація Галицької Армії (на лінії Гусятин — Чортків — на полудневий захід до Стрипи) і підготовання до послідного удару.

Поляки посувалися обережно чим раз дальше на полудне, не сподіваючись наткнути на сильний опір, бо уважали Галицьку Армію розбитою, та морально знищеною, в наслідок відвороту. Однак вже найблищі дні показали, чого може доказати горстка смільчаків, коли їм дати доволі стрільна.

В послідних днях відвороту роздобула Начальна Команда кілька ваґонів стріловини і Начальний Командант ґенерал Греків рішився дати Полякам рішаючу битву на ново занятих становищах. Північно-східну бриґаду злучено з останками пятої і утворено 10 бриґаду, під командою б. курінного Кондрацького.

З хвилею приближення Поляків до ново-занятих становищ, розгорілася на цілім фронті завзята борба, що показало з якою страшною ненавистю кидалося ґалицьке стрілецтво в бій з наїздником.

В пекольній музиці артилерії і скорострілів пробіґали розстрільні но рівнині, в наступі на Чортків, з погордою до смерти, що зяяла їм на зустріч з тисяч огненних гирл.

Огонь змітав одну лінію, та на еї місце вступала резерва і з криком Урррa... Пімста Ляхам..., кидалися на польські окопи.

Це був могучий скок роз'яреного тиґра, що кидався в розпуці в останній бій, одною гадкою, знищити ворога, або згинути...

Чортків здобули. — Польські ряди подалися під страшним напором назад, а дальше почали втікати в паніці, лишаючи ранених, артилерію і обози. Вони не могли зрозуміти, що таке сталося. Галицька Армія виринула, як зпід землі. Нам розказували селяне, що Поляки втікали в такім страшнім переполосі, що вистарчало, щоби оден з них крикнув, „Українци ідон", як цілі сотні кидали кріси і все що мали на собі, відтинали посторонки від армат, та спасалися на конях. По полях валялися трупи людий і коней, поперевертані вози, та розкинене військове знаряддя...

В воздусі клекотіли громи українських батерій, та що хвиля на цілій довжині фронту греміло завзяте: Уррра!... Стрілецтво пяне побідою гналося нестримно вперед. Могуча лявіна торощила все, що стрінула на своїй дорозі. Поляки сконцентровали сили на лінії Тернополя і хотіли там ставити опір. Однак здеморалізоване утечею їхне військо, не вижидавши навіть повного наступу українських частин подалося дальше на захід Великий переполох серед них викликали бравурна акція 10. артилерійського полку, якого батерії заїзджали в першу лінію, та картачовим огнем розбивали всяку спробу опору.

Здобули Тернопіль. —

Наша Армія збільшалася що хвилі прибуваючими з відбитих сіл добровольцями, та оружилася здобутою зброею. Сотні числили від 400—600 людий. Одушевленне серед стрілецтва було незмірно велике. І всьо рвалось вперед... вперед, здобути або дома не бути!...

Нестало між нами тільки того, що так дуже бажав побачити пімсти українського народу над своїм відвічним ворогом. Не стало отамана Ляера.

Зараз після заняття Тернополя вислано стежі в сторону Скалата, як мали вислідити, яка судьба стрінула Ляера, після описаних на початку подій в Грималові. По трох днях довідалися ми слідуюче:

Побачивши, що не вспіє добічи до очікуючого на него авта, скрився от. Ляер перед чвалуючою кавалерією в поблизькім домі, а перейшовши город, схоронився в домі одного грималівського міщанина і хотів переждати там деякий час, щоби пізнійше дістатися до своїх, перекрадаючися через фронт, а в крайнім случаю — колиби це було неможливим — вижидати повороту Галицької Армії. Однак вже по кількох днях вислідили місцеві Поляки криївку і донесли польській команді, яка веліла його арештувати, та відправила як полоненого на етап в Скалаті. Командантом міста Скалата був в той час майор Кульчицкі, чи Кульчиньскі, давний знакомий Ляера з австрійської служби. Цей казав відставити Ляера до Тернополя, однак дав ескорті тайний приказ, вбити його по дорозі. І стався подлий вчинок т. зв. культурного, польського офіцера, який велів застрілити безборонного чоловіка, бо так наказувала його подла, звіряча совість.

Вивізши Ляера за с. Панасівку — по дорозі із Скалати до Тернополя — застрілив його ескортуючий підофіцер і лишивши тіло в придорожнім рові, вернув з ескортою до Скалата.

Цілу ту подію бачили панасівські селяне, що працювали на полі і похоронили над вечером його тіло на місци злочину.

Так згинув чоловік, чужий нам з походження, та рідний душею, що боровся і зложив голову, за свободу нашого народу. —

Після повороту наших військ, перенесено тлінні останки от. Ляера до Скалата і похоронено на площі, біля церкви.

——o——

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ

ТРЕТИЙ ТОМ.

(66)

Коли його милий приятель Фелікс сказав, що він утворить акційне товариство для використовування покладу вугля сусіднього маєтку, то навіть найпростійшому орендарю прийшлоб на думку сказати тому, щоб він зараз-же забрав пана Роне з собою, і додати: „Друже я не можу терпіти тебе тут жадної хвилини довше."

Він-же втаємничив свого ворога у свої власні справи!

Він і справді помітив, що Роне ані трошки не надумуючись використовує як найкраще ці таємниці.

Коли Іван довідався про загрожуюче лихо, він скликав своїх робітників і промовив до них: „Товариші! Тут є велике підприємство, яке обіцяє вам таку платню, яку я вам без втрати ніяким чином не можу дати. З моєї копальні я мав досі зиск, тому я пропоную вам на будуче окрім вашої зарібної платні також участь в зиску. Від нині ми будемо ділити, що ми заробимо. В кінці року я подам вам мої рахунки. Вибрана вами комісія перевірить їх і кождий одержить свою частку прибутку, відповідно до своеї платні і виконаної праці. Коли ви вважаєте кращим перейти задля більшої зарібної платні до копальні акційного товариства, то я не пійду на загибель, конкуруючи з товариством володіючим богатьома міліонами, а продам йому свою копальню і тоді будьте певні, що, як обидві копальні опиняться в одних руках, зарібна платня буде знов зменьшена.

Тим, які витримають вірно при мені, я пропоную довічний договір.

Як довго я є власником цеї копальні, зиск з неї буде завжде поділятися між робітниками і власником.

Богато робітників зрозуміло це пропонування, якого акційне товариство не могло наслідувати. Більш ніж половина робітників заключила з Іваном договір, лишатися при нім і не опускати копальні. Але значна скількість їх підбурена нанятими агітаторами перейшла до панської кольонії.

Ті, що лишилися вірними, мусіли терпіти багато прикростей від перекінчиків. Від цього часу не минало жадної неділі без бійок між робітниками обох копалень.

Незабаром по цім Іван довідався, що його могутній противник знайшов вже засіб проти його шахового ходу.

Його покупці, яким він звичайно постачав вугіль, сире і оброблене залізо, повідомили його один по другім, що Бондаварське акційне товариство пропонує їм ці самі вироби о пятьдесять відсотків дешевше; тому вони моглиб на будуче купувати і у нього лише по цій самій ціні.

Платити робітникам о пятьдесять відсотків більше і продавти вироби о пятьдесять відсотків дешевше — це значить працювати задурно.

Роне мав торговельні звязки Івана в своїх руках; він міг йому шкодити, як хотів.

Іван не втратив і тут ще мужности. Він написав всім своїм дотеперішнім покупцям, що він не може постачати навіть о пів сотика дешевше ані вугля ані заліза, навіть коли все лишиться йому на шої.

Наслідком цього увесь його вугіль і залізо накопичувались в магазинах і на чорній дорозі долини Бонди ледви було видно один єдиний віз. Копальня і гута працювали лише для самих себе.

Це виглядало дуже зле для робітників, що лишилися вірними. Їх товариші заняті в сусідній копальні глузували з них досить з цього приводу. Звідки буде зиск? Вони зможуть поділити між собою лише залізні штаби і вугіль.

Іван заспокоював їх. В кінці року все буде продане по добрій ціні. Розкидати задармо не можна нічого. Коли це робить иньша копальня, то най вона робить собі так і надалі; він не буде її наслідувати.

Коли величні будівлі фабричної кольонії були готові, дирекція урядила блискуче свято з приводу відкриття підприємства.

З далекого міста Відня приїхали на це свято відкриття головні акціонери, керуючі радники і президенти.

У величезнім магазині фабричної кольонії була чудово декорована їдальня; вікна були овинуті ґірляндами, голвний стіл був накритий для почесних гостей, додаткові для робітників.

Наперед вже було оповіщено, що і самий князь також приїде. Консорцій вибрав його почесним президентом підприємства. Князі як відомо розуміють найкраще промислові підприємства, особливо князь Теобальд має визначний талан спекулювати і числити. Він сам підписав акцій на міліон. Цей міліон позичив йому Каульман і цю суму заінтабульовано на бондаварський маєток. Цей міліон розуміється ніде не істнував.

Перед святом відкриття відбулась церковна церемонія, при якій службу божу правив славнозвісний абат Самуель; про це було розголошено завчасу. Так і випадало. Бо перед такими високими гостями не міг-же правити службу божу такий добродушний, простий сільський священик, як всечесний пан Магок.

До церкви гості приїхали в самих роскішних бричках з бондаварського замку, де вони спинились. Першою прибула оздоблена гербами карита князя. Позаду її стояли два льокаї в гаптованих золотом одягах. Льокаї поспішно відчиняють дверці повозу. І з екіпажу виходить спочатку елеґантний пан з срібно-сивим волоссям, гладко виголеним, лагідним, привітним обличчям і шляхетним виглядом; цей пан простягає руку дамі роскішно одягненій в оксамит і плетива, якій він помагає зійти на землю з виразом найсердечнійшої привітности.

При цій нагоді можна бачити світло-фіолетові атласові черевички і лискучі шовкові панчохи дами.

„Якеж це високе панство мусить бути!" говорять в натовпі цікавих стоячих навколо церкви чекаючи панів з шапкою в руках.

Лише одна постать в грубій свитині вкрикує при виді пишної дами: „Евіля!"

Це Петро Шафран.

Дама почула цей оклик здивовання і усміхаючись повернула обличчя в той бік: „Ні! — Евеліна!"

І з шляхетною ґрацією вона легко зійшла по сходах церкви. Суетність попровадила Евеліну сюди.

Вона хотіла показати свої шовкові панчохи людям, які бачили її в деревяних ходаках і босою.

Це була суетність сільської дівчини.

Не пиха, лише суетність. Вона не хотіла дивитися зневажливо на своїх колишніх товаришів, вона хотіла вчинити їм ласку, дати їм грошей, спонукати їх до вдячности і поваги; особливо тим, які ставилися до неї добре, хотіла вона показати, що осягнувши такої роскоши, вона не забула вдячности до них; вона бажала зробити їх щасливими.

Евеліна раділа вже наперед побачити свого колишнього нареченого. Той мабуть давно вже перестав сумувати; може він вже і оженився. Він буде дуже тішитися, як йому подарувати трохи грошей.

Вона числила також на те, що побачить Івана. Йому вона доведе також, з яким почуттям вдячности вона згадує його і яку можність вона має довести свою вдячність ділом. Хоч вона не може дати йому жадного подарунку, але вона може повідомити його, якою небезпекою загрожує консорцій його невеличкому підприємству, і запропонувати ужити на користь Івана свій рішаючий вплив у товариства, коли він захоче порозумітися з величезним противником, що має намір задавити його.

Вона хотіла зробити кождому щось доброго, щоб люде говорили тоді: „Як далеко сягнула вона! Але вона мае добре серце! Вона і тепер ще не забуває своїх бідних приятелів!"

Суетність добродійства попровадила її сюди.

Вона урядила також так, щоб могти зійтися з Берендом. Нотаблі та землевласники цеї місцевости були запрошені від імени князя на свято відкриття та бенкет. Таке запрошення не можна-ж відхилити. Справді коли Евеліна натякала абату Самуелю, чи не міг би він відвідати Беренда як свого вченого колегу, а можеб і привести його на бенкет, той відповів, що він ні за що в світі не спонукав би Івана Беренда прийти разом з ним до сальону високого панства з Бондавару. Він знав, чому він так казав.

Коли Петро Шафран дивувався вслід появі, що промайнула повз нього, хтось поляскав його ззаду по плечу. Це був Фелікс Каульман.

Побачивши цю постать Петро зблід в першу хвилину з жаху, а потім з люти.

А Фелікс усміхався з погордою вищої людини до нього, як до когось, з ким його лучить спомин про ґрунтовний жарт.

„Добрийдень, хлопче! ходи також до гостини!"

Петро Шафран дивувався панству, що проходило повз нього, і коли всі пішли до церкви, він пішов за ними.

В церкві він станув навколішки в найтемнійшім кутку перед образом і оперши зложені руки о стіну та схиливши голову о рамя він зробив обітницю, жахливу, тяжку обітницю. Ті, що дивились на нього, гадали, що він кається в своїх гріхах та палко молиться. Тоді він підвівся, і не чекаючи на кінець блискучої церемонії поспішно вийшов з церкви, дико оглядаючись, чи не показують на нього образи пальцями та кричать: „Ловіть його! вяжіть його!"

По святій церемонії шляхетне товариство пішло оглядати фабричну кольонію. При тріюмфальній арці прикрашеній ялиновими галузками панство стрінула депутація робітників і промовець виголосив-би гарну промову, колиб він не запнувся і не замовк. Але промовляючій від ґрупи одягнутих в біле дівчат пощастило не запнувшись сказати вивчений вірш і маленька дівчинка піднесла Евеліні чудову китицю квітів.

Евеліна поцілувала дитину і запитала її: „Мала Марі, чи пізнаєш ти ще мене."

Маленька дівчинка не пізнала її! Вона навіть не зважувалася подивитися на Евеліну, така гарна була вона.

Пан Роне показав понству будівлі кольонії, фабрики, кузьні, гамарні, дістіляційну піч; добре стомлене панство прийшло до магазину, перетвореного в їдальню і тут їх приняли дві банди циганів розуміється „маршем Ракочія".

На це свято прийшли запрошені і незапрошені: пани, селяни, священики і цигани.

Але Івана, свого колишнього пана, Евеліна між прибувшими не знайшла.

Він не прислав навіть листа з перепрошенням. Він мав на собі знов свою чорну сорочку, він не може брехати компліменти, коли він гадає противне. Він грубян.

Але він може мае причини для цього?

Коли наперед пють за шкіру медведя, то він повинен принаймні мати право не бути присутним на цім пиру.

Але Петро Шафран був там. Його навіть відзначили тим, що він сидів на першім місці при столі робітників. Він же був гостем між ними. Більш ніхто не прийшов з копальні в долині Бонди, лише він.

(Далі буде).

ФАРМИ!

ФАРМИ НА ПРОДАЖ.

На продаж фарма 100 акрів, сад, ліс, дім на 14 кімнат і 4 другі будинки, машинерія, 3 корови, кінь, 150 курий. Ціна $3100, готівкою $1500. 15—

Фарма 100 акрів, сад, ліс, дім на 8 кімнат, 5 инших будинків, машинерія, ріка, вода в хаті, 9 штук худоби, 2 коні, 500 курий, 3 милі до міста, школа близько, 40 акрів орного поля. Ціна $3800, готівкою $1800.

F. FILANOWSKY,
103½ St. Marks Pl., E. 8th Street,
New York City.

МУШУ СПРОДАТИ свою 160 акрову фарму, з чого 60 акрів будівляного ліса і пасовиско, земля рівна і без каміння, 6 будинків, дім на 10 великих кімнат з водою і порчом, 7 коров, 2 добрі коні, 250 курий, 10 акрів корни, 10 акрів гречки, 20 акрів вівса, 7 акрів картофлі, сіно і город, автомобіль, машина до дров і машини фармерські; в самім місточку, 3 милі до маркету і колеї, при твердій дорозі; своя ріка. Сподам за $5,500, вплати $2000. Властитель: **W. Buski, P. O. Box 592, Broadalbin, N. Y.** 22-26

ФАРМА 237 АКРІВ, з чого 125 акрів грубого ліса і пасовиско, решта рівна урожайна земля, великий сад, 8 будинків, дім на 8 кімнат з водою і порчом, телефон і сайло, ріка, школа при фармі, 15 коров, 3 ялівки, 2 коні, свиня, бугай, 300 курий, 10 акрів корни, 4 картофлів, 1 акер гречки, 400 бушлів вівса, 200 бушлів жита, 150 бушлів ячменю, 85 тон сіна і великий огород, до міста 1 миля, 3 милі від двох великих міст і колеї, $200 в місяць приходу за молоко. Все за $8500, вплати $3000. 19-23

ПАВЛО КУТИНСЬКИЙ,
263 Avenue B, between 15 & 16 St.,
New York, N. Y.

МАЮ ДО СПРОДАЖИ свою фарму 60 акрову, з чого 15 акрів грубого ліса і пасовиско, будинки добрі і великі, дім на 8 кімнат з водою і порчом, стайня мурована, земля чорна і без каміння, 6 коров, теля, 2 коні, 125 курий, 35 тонів сіна, 300 бушлів вівса, 150 бушлів жита, 5 акрів картофлів, 3 акри корни і огород, машинерія, 3 милі до міста і колеї. Сподам за $3800, вплати $1500. **P. Kameski, Farmer, P. O. Box 592, Broadalbin, N. Y., Fulton Co.** 22-26

Tel. Stuyvesant 2097

ДР. МЕД. МУСІЙ КАДЕЦЬ

переніс свій офіс на
215 SECOND AVE., NEW YORK
між 13. а 14 улицею
Приймає що дня від 9—12; 6—8.
В неділю від 9—1.

СПЕЦІЯЛІСТ
ХРОНІЧНИХ НЕДУГ
МУЩИН І ЖЕНЩИН
як легких, жолудка, нирок, печінки, кишок і шкірних недуг, вислення нервів, ревматизм, острі нервові і хрящеві недуги.
Порада даром.

Dr. ZINS
110 E. 16 ST., NEW YORK
Межи 4th Ave. a Irving Place
Години від 9. рано до 8. вечер.
В неділі від 9. рано до 4. попол.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ

спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так вовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.

DR. B. HOHENBERG
203 EAST 13th STREET
близько 3-ої Евні
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 9-ої рано до 8-ої вечер.
Tel. Stuyvesant 4032

ВИДАННЯ МИХ. ГРУШІВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1	$1.50
Початки Хмельниччини, том 8, частина 2	1.00
Історія Української Літератури, том 1	1.50
Українська Революція, Др. Мих. Лозинський, Галичина в рр. 1918-1920	1.00
Примітивні оповідання, казки і байки Африки та Америки	.85
Хмельниччина в розцвіті (1648-1650), том 8, частина 3 (оправ.)	2.00

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЗВІТ ФІНАСОВИЙ Т-ВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ.

ФОНД ЗАГАЛЬНИЙ:

На підмогу українському студентству в Европі.

Семен Мелько, Честер, Па. (при продажі образів)	50
Василь Когут, Вілінг, В. Ва.	1.50
Н. Демчина, Бейрфорд, Па.	1.00
Ф. Калужняк, Реблінг, Н. Дж. (при продажі образів)	6.75
С. Слободяан, Филаделфія, Па. (при продажі образів)	1.25
А. Канм, Деррі, Па. (при продажі образів)	50
Разом	$11.50
З попереднього оголошення	23.30
Загальна сума	$34.80

ФОНД УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ:

Григорій Степанек, Клівленд, Огайо	$ 5.00
Г. Самбір, Филаделфія, Па.	5.50
Т-во ім. Івана Франка, Сентрал Фолс, Р. Ай.	9.50
О. Саптак, Пасайк, Н. Дж.	14.65
Онуфрій Савка, Вілімантік, Конн.	10.50
А. Біндер, Чарлстон, Савт Каролайна	6.00
Р. Хлистун	15.00
О. Михаїл Олексів, Гартфорд, Конн.	2.00
Разом	$ 73.15
З попереднього оголошення осталось	51.71
Загальна сума	$124.86

ФОНД З ПРОДАЖІ БРОШУР:

Іван Дячун, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
М. Першин, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
М. Фенчинський, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
А. Зборівська, Орендж, Конн.	1.00
А. Бундзяк, Ню Гейвен, Конн.	1.00
Т-во Запорожська Січ, від. 363 У. Н. Союза	1.00
Громада Міннеаполис, Мінн. (через п. Ґрубрица)	10.00
Н. Демчина, Бейрфорд, Па.	4.00
Разом	0 20.00

ФОНД З ПРОДАЖІ ОБРАЗІВ (дальше):

Демчина Н., Бейрфорд, Конн., число посилки 126	10.00
Ковальчук Лука, Джемейка, Н. Й., ч. 83	10.00
Мелько Стефан, Честер, Па., ч. 149	25.00
Когут Василь, Вілінг, В. Ва. ч. 62	15.00
Прокопчук Стефан, Менвил Р. Ай., ч. 103	15.00
Зубрид Антін, Джерзи Ситі, Н. Дж.	1.00
Сподар Іван, Клівленд, Огайо, ч. 141, 157	30.00
Волошинович Г., Арнолд, Па., ч. 131	15.00
Калужняк Ф., Роблінг, Н. Дж., ч. 160	10.00
Коцан Петро, Асторія, Л. Ай., Н. Й., ч. 19	10.00
Корівчак С., Стемфорд, Конн., ч. 133	4.95
Лисяк А., Нюварк, Н. Дж., ч. 54	15.00
Врбліцький Петро, Гарвей, Ілл., ч. 108	15.00
Слободяан Петро, Филаделфія, Па., ч. 86	10.00
Клим Андрій, Деррі, Па., ч. 73	10.00
Барсук Федорій, Милвокі, Вис., ч. 96	10.00
Лисогір Василь, Ютика, Н. Й., ч. 37	10.00
Бурак Василь, Вунсокет, Р. Ай., ч. 150	25.00
Чула Юліян, Вест Нютон, Па., ч. 128	18.00
Семків М., Шикаго, Ілл., ч. 142	15.00
Зірко Олекса, Акрон, Огайо, ч. 132	15.00
Цембринський Т., Маганой Плейн, Па., ч. 119	20.00
Мобільський В., Бетлегем, Па., ч. 153	14.00
Курко Ц., Гартфорд, Конн., ч. 136	7.00
Пухір Петро, Макаду, Па., ч. 20	25.00
Федорчак Захарій, Йонкерс, Н. Й., ч. 27	10.00
Чумер Олекса, Перт Амбой, Н. Дж., ч. 101	15.00
Деркач Стефан, Ню Йорк, Н. Й., ч. 159	2.00
Демчук Теодорія, Нортгемптон, Па., ч. 147	5.00
Цюк Федор, Фенікєвил, Па., ч. 146	4.00
Деркач Стеан, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
Разом	$391.95
З попереднього оголошення	442.90
З розпроданих образів заслали досі	$834.85

До продавців образів і брошур, до колекторів та усіх прихильників акції підмоги українському студентству в Европі.

Вже закуплено площу під будову „Українського Студентського Дому" у Львові за ціну два тисячі американських долярів (2000.00).

Зачате діло довершити мусимо та збудувати нову величаву українську інституцію у Львові.

Це буде по вік вічний живий дар американських Українців своїм братям західних земель в користь виховування молодого покоління на вірних та щирих синів України.

Просимо усіх продавців і колекторів надсилати сейчас зібрані гроші.

Хто хоче купити або продавати образи й брошури в користь українському студентству й університетови, просимо зголоситися до Т-ва Української Молодіжи в Ню Йорку.

Просимо усіх громадян, товариства й організації о більші жертви на повищі цілі. ДІЛОМ А НЕ СЛОВОМ.

Всі жертви просимо слати на адресу:

UKRAINIAN YOUNG MEN & WOMEN'S ASS'N,
30 E. 7th Street, - - - - New York, N. Y.

ЗА Т-ВО УКР. МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ, Н. Й.:
Григорій Герман, голова; **Омелян М. Коцко,** секр. рек.; **Дмитро Сіроцький,** секр. фін.; **Ольга Кирчівна,** касієрка.

64 СТОРІН КАТАЛЬОГ КНИЖОК 64
ДРУКАРНІ „СВОБОДИ"
ВИСИЛАЄМО ДАРОМ!
ПРИ ЗАМОВЛЕННЯХ ПОНАД $5.00 ДАЄМО ВІДПОВІДНИЙ ОПУСТ.
"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ І УКРАЇНКИ З КЛІВЛЕНД, О. І ОКОЛИЦЯ.

Бр. св. о. Николая, від. 341 У. Н. С. устроює перший раз **ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ в неділю, 30. вересня 1923 в сали У. Н. Дому під ч. 2253 W. 14th St.** Початок о годині 6. вечером. До танців буде приграваті українська музика. Часть доходу призначена на будову української школи в Клівленд. Хто любить свій нарід і рідну школу, певно непожалує а прийде на баль і ще других заохотить. Вступ для мущин 30 цнт., для женщин 20 цнт. За добру забаву ручить — КОМІТЕТ. 22

ПОЗІР! ПОЗІР! ПОЗІР!
BRIDGEPORT, CONN.

ВЕЛИЧАВИЙ УЛИЧНИЙ КАРНАВАЛ

відбудесь на дохід Української Гр. Католицької церкви Покорви Божої Матери, на розі Beech і East Main St. **вечерами, від 7. до 11. години, у понеділок, второк, середу, четвер, суботу,**

24, 25, 26, 27, 29 ВЕРЕСНЯ

з орхестровою музикою, танцями, забавами, вигравками.

ВІЛЬНИЙ ВСТУП УСІМ!

Ціль взнесла: підпора Церкви та просвітного уровення серед Українців, — тож прийдіть усі Брати й Сестри з Бірджпорт та дооколичних міст! — КОМІТЕТ. 20-22

ЕСЛИ ВИ ЗАДУМУЄТЕ купити який бизнес як ресторант, гросерню, бучерню, сальон, готель, або який инший, так зайдіть або напишіть до мене, бо я маю богато ріжного рода бизнесів до вибору. Спродаю також фарми і доми по умірковані ціні. Рівнож беру до спродання бизнеси, доми та фарми за приступним комісовим. Вироблюю скоро і дуже дешево позички при купні, роблю угоди та сетлименти.
WALTER KOSTETSKI, Notary Public, Business and Real Estate Broker,
4353 GERMANTOWN AVE., PHILADELPHIA, PA.

Матвій Костишин

ДВІ МОГИЛІ!...

Де жти милий заборився
Чомуж не вертаєш?...
Чи ти згинув на Вкраїні
Чи шляху не знаєш.
Відізвися мій соколи
Як вітрець подує
Мое серце твої слов а
І в ньому почує.
Чи живеш ти... де гарцюєш..
Чи на Україні...
Чи попавсь ти в тюрму ляцьку
Гинеш на чужині?
Відізвися!... молю тебе
Мені лекше буде..
У насмішки незасмутять
Ні лихії люди...
....
Виколився повний місяць
Неначе дрімає.
Надсунулась чорна хмара
Місяць закриває,
Щоб не бачив слії журливих
Ні дівоче горе
Що розлилась при серденьку
Мов широке море.
Она бродить безталанна
Тай серденько ниє
Оно чує недоленьку
Сказати не вміє.

Не розкаже: що милого
Може не побаче
Тому тяне, нудить світом
Над долею плаче...
Неначе серце!.. не плач ри-
Забудь горе люте!... [бко!...
Підемо в світ коли милий
Не дается чути
Днями будем поміж люди
За милим потати
А ночию з могилами
Будем розмовляти
Ходім серце!. Пішла в хату,
Свиту надіває
Тай у батька навколюшках
Прощення благає...
Батечку мій!... рідна нене!...
Молю вас... простіте!...
І в дорогу далекую
Поблагословіте...
Безталанна я на світі...
Піду поміж люди
Чей розібю важке горе
Серцю лекше буде
Піду батьку, рідна нене
Доленьки шукати
Як не знайду... то в черниці
Піду доживати.
Благословіть безталанну!..
Руки простягає,
Тай Пречисту у дорогу
На поміч взиває.
....

Кругом стихло у хатині
Старі похились
Тай з донею у послідне
Єще помолились.
Доню! доню! відізвались
Старі батько мати
Хто розрадить; хто в старо-
Буде доглядати. [тси
Небуде в нас стара мати
Жадної опіки...
Один Бог пожурись нами
Тай замкне повіки
А ти доню іди, шукай,
Долі поміж люди
Коли знайдеш: не борися
Дитя мое любе.
....
Підніс батько старі руки
Благословить хоче
Задріжали старі уста
Заплакали очи.
Обняв мовчки: тай до серця
Голубить дитину
Уста шепчуть: доню, доню
Без тебе загину
Стара мати надхилилась
Голосно ридає,
У донечці русявеньку
Косу заплітає.
....
Помолилась чорноброва
Мовчки вийшла з хати
В слід за нею заплакані
Старий батько, мати...
Вийшла з хати: оглянулась
Куди прямувати
Котрий то шлях на Вкраїну
Близший пошукати.
Пішла в село зажурена
Серденько нудьгує
Жаль за ненькою за батьком
Жаль за милим чує.
Іде вперед шляхом битим
Іде в світ за очи
Від сліз кругом потемніло
Немов серед ночи.
Оглянулась позад себе
Прибита журбою
З очей щезло рідне село
Он там за горою.
Щезло, щезло... Бо то знає
Чи ще раз побаче
Вкрила очи фартушиною
Пішла дальше плаче.
Іде, кінця не видати
Йде не спочиває
Кого стріве зупиниться
Про шлях розпитає.
Чи далеко ще до цілі
Де армати грають
Де повстанці Україні
Волю здобувають.
Ох!... далекий шлях дитино
Розказують люди
Утомилися до не стями
У цілі не буде.
Бог святий дитино знає
Чи дійдеш до цілі
Бо вороги Україну
Кругом обступили...
Вернись дитя!... бо там лихо
Може напідкати
Бо там стогнуть, не стихають
Ревучі армати...
Я армати, ні граната
Не страхаюсь люди
Там піду де серце каже
Що буде — то буде...
....
Пращается: знова дальше
Йде не спочиває
Не харчуєся, голодна
День по дню минає..
Чотири дні, штири ночи
Не відпочивала
Днем спішилася до цілі
Ночию блукала.
На пятую ніч змоглася
Вже сили упали
Тай почула що далеко
Сичі закричали.
Ах! лишенько! злі вістуни
Дались в перше чути
Смерть віщують: Но комужто
Она може бути.
Знов замовкла, задумалась
Сама серед ночи
Тай склеїлися у неї
До сну карі очи.
Аж тут нагло щось в осоці
Страшно застогнало
Прокинулась чорноброва
Довкруги мовчало,
Надслухує: А буйненький
Осоку колише
А з шепотом чує стогін
Що хтось ледво дише.
Зірвалося: той в осоку
Пішла поглянути
Що підойде а все стгін
Більше-більше чути.
Прийшла: коли поглянула
Руки заломала
Тай крикнула: нещасная
Знайшла що шукала.
Знайшлам тебе мій соколи
Вставай подивися
Се Ганися йде на стрічу
Вставай усміхнися.
....
Стихло, вмокло, тільки стогін
Минув серед ночи
Тай у місяць вдилалися
Січовика очи.
Ворохнулись уста сниі
Жалісно здрігнулись
Зашептали: прости мені
И на вік усмхнулись.
Як узріла Ганусенька
Упала зімліла
Пригорнулась до милого
И на вік знаймліла...
Тільки місяць немов батько
Звінчав нову пару
Щоб на слози не дивився
Сховався за хмару.
....
Минув день, минув і другий
Надійшли повстанці
Подибали спячі орли
В неділеньку вранці
Викопали одну яму
Побіч положили
Китайкою вкрили очи
Поблагословили
Висипали дві могили
У буйні осоці
В чистім поли біля шляху
На правому боці
На те щоб всі споминали
Нещасне коханнє
Тай блукаючу Ганусю
Її безталанне
Буйний вітер не забуде
Нещасливі хвилі
Як повіє: зупиниться
Там де дві могилі
Зупиниться: осокою
Стане шепотати
Мов дитину рідна мати
До сну присапляти.

Джемейка 4 вересня, 1923.

ПОДЯКА ЗЕМЛЯКАМ В АМЕРИЦІ

З припоручення Загальних Зборів Кружка У. П. Т. в Комарні 15. 7. 1923 складаємо отсим прилюдно найгорячійшу подяку нашим землякам в Америці, а особливо збірщикам Вп. Ст. Ковтунови, Ст. Щуркови, Н. Довгому і І. Гасякови за щедру жертву 50 дол., а Ст. Крутькови за жертву 40 дол. на „Рідну Школу" в Комарні. — За Кружок У. П. Т. в Комарні:

О. Гр. Кліш, голова,
О. Утриско, секретар.

Пашпорти, шифкарти, справи старокраєві найскорше, найтаньше полагоджує Канцелярія Нотаріяльна
T. J. HRYCEY CO.,
329 S. 4th Street,
PHILADELPHIA, PA.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЮ свойого вуйка Івана Даниліків з Скалата, Галичина. Послідними часами перебував у Вінніпеґ, Манітоба, Канада. Хтоби про него знав або він сам зводить зголоситися до: **John Dashkewicz, 330 W. 37th St., New York City.** 19-24

ПОШУКУЮ СУСІДІВ: Ілько Горун, Луць Вівчар, Василь Горун і Петро Горун, всі походячі з села Скородне, повіт Ліско, Галичина. Хтоби про них знав або вони самі зволять написати до мене. Я маю важні справи для них зі старого краю. **Михайло Фук, 606 Melrose Ave., Ambridge, Pa.** 22

ПОШУКУЮ свого брата Антона Мухнія, десь замешкав в Детройт або Канаді. Походить з Кобиволок, повіт Теребовля. Десять літ не маю о нім жадної чутки. Прошу тих, котрі би о нім знали, написати на слідуючу адресу: **Мілько Й. Мухній, 320 W. 52nd Street, New York City.** 15,21,27

ТЕРЕСА БАБІЙ з сином приїхала до Америки 7. вересня 1923 і пошукує свого мужа Івана Бабій, котрий не дає о собі вістки вже 9 літ. В послідне перебував в Hammond, Ind., а літ тому 11 в Bayonne, N. J. Хто подасть його докладну адресу, дістане $10 нагороди, або нехай сам зголоситься на адресу **50 Lewis St., Newark, N. J.** 21-26

ПОТРЕБА МУЖЕСЬКИХ КРАВЦІВ
Нова і стара робота, стала праця.
Платня після умови.
Голоситися від ч. 22-23
218 E. 6th St., New York City

НА ПРОДАЖ кенді штор в добрій дільниці. Бізнес вироблений. Спродаєсь з причини виїзду. Голоситись до: **Willie, 375 Henderson Street, Jersey City, N. J.** 21-23

ПОШУКУЮ свого мужа Георгія Скох, замешкалого перед на 50 Beacon St., Newark, N. J. Мужу, в мене є лист від шваґра, в котрім пише, що вже іде до Америки і просить, щоби ти його видостав з Ellis Island. Не думай що я зз тобою шукаю, що мені тебе треба. Не віриш, дай свою адресу а я вишлю тобі те письмо. Хтоб з читачів знав про него або він сам, прошу подати мені адресу. **Katie Skoch, 50 Beacon St., Newark, N. J.** 22-27

ROYAL MAIL
Часті відїзди межи
НЮ ЙОРКОМ І ГАМБУРҐ
на нових великих чудових „О" кораблях. Модерні під кождим оглядом.
OHIO, ORCA, ORBUNA, ORBITA

До Европи 2-га кл.	До Европи 3-та кл.	З Европи 2-га кл.	З Европи 3-та кл.
ГАМБУРҐ			
$130	$103.50	$130	$102.50
КИЇВ			
$150	$116.50	——	$116.50
ХАРКІВ	$116.50	——	$116.50

Цілковито приватні кабіни в 3-ій клясі
ВАЖНЕ! Не тратіть часу купити шифкарти для Вашої родини в Европі. Нова квота отвираєсь 1-го липня.
Голосіться до агентів або
The Royal Main Steam Packet Co.,
26 Broadway, New York City

КУПУЙТЕ НОВУ КНИЖКУ „ПРИ БИТІЙ ДОРОЗІ"

Українці! Прочитайте нову книжку „При битій дорозі"! Це оповідання з часів війни покаже вам ясно, чому ми втратили свою державу і як її добути. У ньому виказується, що українські селяни є основою нашої сили та що вони зберегли цілою стару культуру нашого народа. Всеукраїнське порозуміння добудеться легко, коли за підвалину нашої державности візьметься добробут хліборобського стану.

Її зміст такий: Поворот до рідного села; Дома і на цвинтари; У коваля Мартина; Тихий сільський рай; Керниця біля хреста; Неділя на селі; За потоком; Юрко; Грім з ясного неба; Матвій; На перший огонь; Перші воєнні вісти; Мадяри в селі; Смерть і похорон Федихи; Селянське серце; Утікачі; Везуть ранених; Битва; Сліди цісарської забави; Кубанці в селі; Салдати; Обрусителі при роботі; Шпигуни; Жиди; Гіркі думки; Матвієвий метод; Святий Вечір; Покутуюча душа; Сказка за силача; Лиха вістка; Весна; У шпитали; Весілля; Відворот російської армії; Вертають „свої"; Під судом; Розбиті души; В табор; Відгук російської революції; При битій дорозі.

ЦЯ КНИЖКА КОШТУЄ РАЗОМ З ПОЧТОЮ УСЬОГО 85 ЦНТ.
"SVOBODA"
83 Grand Street. Jersey City, N. J.

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА
Українські погребники
Без ріжниці в котрій стороні Шікаго або околиці мешкаєте, телефонуйте до **МУЗИКИ** і зощадіть гроші.
2157 W. CHICAGO AVE.
Tel. Seeley 4252 & 4253

НЕБУВАЛЕ! У НАС ДІСТАНЕТЕ ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ 20Ц.

З МНОГИМИ ІЛЮСТРАЦІЯМИ - Ціна за книжку

ЗАМОВЛЕННЯ РАЗОМ З ГРІШМИ ПОСИЛАТИ НА АДРЕСУ: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.